

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

RAQAMLI JAMIYATDA INSON QADR-QIMMATI VA AXLOQIY MUAMMOLAR

Allamuratova Nilufar Tangirovna
Sambhram universiteti , dotsent (PhD)

Annotatsiya

Mazkur maqolada raqamli jamiyat sharoitida inson qadr-qimmati va axloqiy muammolar falsafiy va ijtimoiy jihatdan tahlil qilinadi. Axborot texnologiyalari va sun'iy intellektning jadal rivojlanishi natijasida yuzaga kelayotgan yangi axloqiy muammolar, jumladan shaxsiy ma'lumotlar himoyasi, raqamli nazorat, virtual identifikatsiya va raqamli tengsizlik masalalari yoritiladi. Tadqiqotda inson erkinligi, mas'uliyati va qadriyatlarini nuqtai nazaridan texnologik taraqqiyotning ta'siri baholanadi. Shuningdek, raqamli muhitda axloqiy me'yorlarni shakllantirish zarurati asoslab beriladi. Natijada inson qadr-qimmatini saqlash va rivojlantirish uchun muhim falsafiy xulosalar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: raqamli jamiyat, inson qadr-qimmati, axloq, sun'iy intellekt, etik muammolar, raqamli madaniyat, shaxs erkinligi, texnologiya.

ДОСТОИНСТВО ЧЕЛОВЕКА И ЭТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ В ЦИФРОВОМ ОБЩЕСТВЕ

Allamuratova Nilufar Tangirovna
Sambhram universiteti , dotsent (PhD)

Аннотация

В данной статье анализируются философские и социальные аспекты достоинства человека и этических проблем в условиях цифрового общества. Рассматриваются новые вызовы, возникающие в результате развития информационных технологий и искусственного интеллекта, включая защиту персональных данных, цифровой контроль, виртуальную идентичность и цифровое неравенство. Особое внимание уделяется влиянию технологического прогресса на свободу, ответственность и ценности человека. Обосновывается необходимость формирования этических норм в цифровой среде. В результате предложены философские выводы по сохранению человеческого достоинства в условиях цифровизации.

Ключевые слова: цифровое общество, достоинство человека, этика, искусственный интеллект, этические проблемы, цифровая культура, свобода личности, технологии.

HUMAN DIGNITY AND ETHICAL ISSUES IN THE DIGITAL SOCIETY

Allamuratova Nilufar Tangirovna
Sambhram University (Jizzakh), Associate Professor (PhD)

Abstract

This article examines the philosophical and social aspects of human dignity and ethical issues in the context of a digital society. It analyzes emerging challenges associated with the rapid development of information technologies and artificial intelligence, including data privacy, digital surveillance, virtual identity, and digital inequality. The study evaluates the impact of technological progress on human freedom, responsibility, and values. It also highlights the necessity of establishing ethical norms in the digital environment. The findings propose key philosophical insights for preserving human dignity in the era of digital transformation.

Keywords: digital society, human dignity, ethics, artificial intelligence, ethical issues, digital culture, personal freedom, technology.

XXI asrda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida jamiyatning yangi shakli — **raqamli jamiyat** shakllanmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (*big data*) va internet infratuzilmasining kengayishi inson hayotining barcha jabhalariga chuqur kirib bormoqda. Bugungi kunda inson faoliyati nafaqat real, balki virtual muhit bilan ham uzviy bog'lanib, yangi ijtimoiy munosabatlar va kommunikatsiya shakllarini yuzaga keltirmoqda. Shu sababli raqamli jamiyatning shakllanishi inson qadriyatlarini, axloqiy me'yorlar va ijtimoiy munosabatlarga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Texnologik rivojlanish inson hayotini yengillashtirish, bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish va global aloqalarni mustahkamlash kabi ijobiy natijalarni keltirib chiqargan bo'lsa-da, u bilan bir qatorda inson qadr-qimmati va axloqiy qadriyatlar bilan bog'liq yangi muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi, raqamli nazorat, sun'iy intellekt qarorlarining adolatliligi, virtual identifikatsiya hamda inson erkinligining chegaralanishi kabi masalalar zamonaviy falsafiy va ijtimoiy tadqiqotlarning markaziy mavzusiga aylangan. Bu holat texnologik taraqqiyot va insoniy qadriyatlar o'rtasidagi muvozanatni saqlash zaruratini kun tartibiga olib chiqadi.

Raqamli muhitda axloqiy muammolarning kuchayishi, avvalo, inson faoliyatining yangi shakllari bilan bog'liq. Onlayn kommunikatsiya, ijtimoiy tarmoqlar, sun'iy intellekt tizimlari va avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish mexanizmlari an'anaviy axloqiy me'yorlarni qayta ko'rib chiqishni talab etmoqda. Masalan, anonimlik va mas'uliyat masalasi, axborotning ishonchliligi, raqamli manipulyatsiya va kiberxavfsizlik muammolari insonning axloqiy pozitsiyasini murakkablashtiradi. Natijada axloqiy me'yorlar va qadriyatlar yangi sharoitga moslashishga majbur bo'lmoqda.

Biroq mavjud tadqiqotlarda raqamli jamiyatning texnologik va iqtisodiy jihatlari keng yoritilgan bo'lsa-da, inson qadr-qimmati va axloqiy muammolar masalasi yetarli darajada kompleks tahlil qilinmagan. Ayniqsa, texnologik rivojlanishning insoniy qadriyatlarga ta'siri, axloqiy me'yorlarning transformatsiyasi va raqamli muhitda insonning o'rni masalalari chuqur ilmiy tadqiqotni talab qiladi. Bu esa mazkur muammoni falsafiy va ijtimoiy nuqtai nazardan o'rganish zaruratini belgilaydi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi raqamli jamiyat sharoitida inson qadr-qimmati va axloqiy muammolarni falsafiy jihatdan tahlil qilish hamda ularning zamonaviy jamiyatdagi o'rnini aniqlashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: raqamli jamiyat tushunchasining nazariy asoslarini aniqlash, texnologik rivojlanishning inson qadriyatlariga ta'sirini tahlil qilish, axloqiy muammolarni aniqlash va ularning yechimiga doir yondashuvlarni ishlab chiqish.

Adabiyotlar tahlili

Mazkur mavzu doirasidagi adabiyotlar tahlili raqamli jamiyat, inson qadr-qimmati va axloqiy muammolar masalasi turli ilmiy yo'nalishlarda o'rganilganini ko'rsatadi. Har bir yo'nalish doirasida yetakchi olimlarning qarashlari muammoning nazariy asoslarini aniqlashga xizmat qiladi.

Mahalliy olimlar orasida ijtimoiy-falsafiy qarashlar nuqtai nazaridan E. Yusupovning ishlari alohida e'tiborga loyiq. U o'zining ijtimoiy falsafaga oid tadqiqotlarida inson qadr-qimmatini jamiyat taraqqiyotining asosiy mezoni sifatida talqin qiladi va texnologik rivojlanish jarayonida insoniy qadriyatlarining ustuvorligini saqlash zarurligini asoslaydi. Yusupovning fikricha, jamiyat modernizatsiyasi inson manfaatlariga xizmat qilishi kerak; aks holda texnologik taraqqiyot ijtimoiy muammolarni yanada chuqurlashtirishi mumkin.

Xorijiy tadqiqotchilar orasida raqamli etika bo'yicha ishlari bilan tanilgan Luciano Floridi alohida o'rin tutadi. U **information ethics** konsepsiyasini ishlab chiqib, raqamli muhitda

axborot bilan ishlash insonning axloqiy mas'uliyatini kuchaytirishini ta'kidlaydi. Floridi fikricha, sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar rivojlanishi sharoitida yangi axloqiy me'yorlar tizimini shakllantirish zarur, chunki an'anaviy etik qoidalar yangi muammolarni to'liq qamrab ololmaydi.

Raqamli jamiyat nazariyalari doirasida Manuel Castellsning ishlari fundamental ahamiyatga ega. U **tarmoq jamiyati** (*network society*) konsepsiyasini ishlab chiqib, zamonaviy jamiyatning asosiy xususiyati axborot oqimlari va raqamli tarmoqlarga tayangan holda shakllanishini asoslaydi. Castellsning fikricha, raqamli texnologiyalar jamiyat tuzilmasini tubdan o'zgartirib, yangi ijtimoiy munosabatlar va identifikatsiya shakllarini yuzaga keltiradi. Bu esa insonning jamiyatdagi o'rni va qadr-qimmatiga yangi talqinlarni olib kiradi.

Axloqiy muammolar bo'yicha ilmiy yondashuvlarda Nick Bostromning qarashlari ham muhim o'rin egallaydi. U sun'iy intellekt etikasi doirasida insoniyat kelajagi va texnologik xavflar masalasini tahlil qilib, AI rivojlanishi inson qadr-qimmatini va erkinligiga tahdid solishi mumkinligini ko'rsatadi. Bostrom fikricha, sun'iy intellektni nazorat qilish va uning rivojlanishini axloqiy me'yorlar bilan muvofiqlashtirish global muammo sifatida qaralishi lozim.

Raqamli jamiyat tushunchasi zamonaviy ijtimoiy-falsafiy tafakkurda axborot texnologiyalarining keng joriy etilishi natijasida shakllangan yangi ijtimoiy tuzilmani ifodalaydi. Ushbu tushuncha "axborot jamiyati" konsepsiyasining mantiqiy davomi sifatida qaraladi. Agar axborot jamiyati bilim va axborotning ishlab chiqarish hamda boshqaruvdagi ustuvor rolini anglatgan bo'lsa, raqamli jamiyat bu jarayonning yanada chuqurlashgan bosqichi bo'lib, unda barcha ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy munosabatlar raqamli texnologiyalar asosida amalga oshiriladi. Bu evolyutsiya natijasida inson faoliyati real va virtual muhit kesishgan yangi makonga ko'chdi.

Raqamli jamiyatda texnologiya nafaqat vosita, balki ijtimoiy hayotni shakllantiruvchi asosiy omilga aylanadi. Internet, sun'iy intellekt, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar insonlar o'rtasidagi muloqotni, mehnat faoliyatini va hatto tafakkur tarzini o'zgartirmoqda. Texnologiyaning ijtimoiy hayotga ta'siri ikki tomonlama xarakterga ega: bir tomondan, u inson imkoniyatlarini kengaytiradi, bilim olish va kommunikatsiyani osonlashtiradi; ikkinchi tomondan esa, shaxsiy hayot daxlsizligi, axborot xavfsizligi va ijtimoiy tengsizlik kabi yangi muammolarni yuzaga keltiradi. Shu sababli raqamli jamiyatni faqat texnologik taraqqiyot sifatida emas, balki ijtimoiy transformatsiya jarayoni sifatida baholash zarur.

Inson qadr-qimmatini falsafaning markaziy kategoriyalaridan biri bo'lib, u shaxsning ichki qiymati, huquqlari va erkinliklari bilan uzviy bog'liq tushuncha sifatida talqin etiladi. Klassik falsafada, xususan, Immanuel Kant qarashlarida inson qadr-qimmatini insonning o'z-o'zidan qadriyatga ega ekanligi, ya'ni u hech qachon vosita sifatida emas, balki maqsad sifatida qaralishi kerakligi bilan asoslanadi. Shu nuqtai nazardan, inson qadr-qimmatini har qanday ijtimoiy yoki texnologik tizimdan ustun turuvchi fundamental prinsip sifatida namoyon bo'ladi.

Shaxs erkinligi va huquqlari inson qadr-qimmatining ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. Raqamli jamiyat sharoitida bu masala yanada murakkablashadi, chunki texnologiyalar inson erkinligini kengaytirish bilan birga uni cheklashi ham mumkin. Masalan, raqamli kuzatuv tizimlari yoki algoritmik boshqaruv mexanizmlari insonning shaxsiy hayotiga aralashish xavfini tug'diradi. Shu sababli inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilish raqamli jamiyatda muhim vazifa sifatida qaraladi. Gumanistik yondashuv ushbu masalani insonni markaziy qadriyat sifatida talqin qilish orqali izohlaydi. Bu yondashuvga ko'ra, har qanday texnologik rivojlanish inson manfaatlariga xizmat qilishi kerak. Agar texnologiya insonni vositaga aylantirsa yoki uning qadr-qimmatini pasaytirsa, u holda bunday rivojlanish ijobiy emas, balki salbiy xarakter kasb etadi. Shu bois raqamli jamiyatda inson qadr-qimmatini saqlash va himoya qilish asosiy falsafiy muammo sifatida namoyon bo'ladi.

Raqamli muhitda axloq masalasi yangi mazmun kasb etadi, chunki an'anaviy etik me'yorlar yangi texnologik sharoitda qayta ko'rib chiqilishini talab etadi. Raqamli etik normalari shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, onlayn muloqot madaniyati, axborotdan foydalanish

mas'uliyati kabi masalalarni qamrab oladi. Bu normalar insonning virtual muhitdagi xatti-harakatlarini tartibga soluvchi yangi axloqiy tizim sifatida shakllanmoqda.

Raqamli muhitda yuzaga kelayotgan axloqiy dilemmalar ushbu jarayonning murakkabligini ko'rsatadi. Masalan, sun'iy intellekt tomonidan qabul qilingan qarorlar uchun kim javobgar ekanligi, shaxsiy ma'lumotlardan foydalanish chegaralari yoki algoritmik diskriminatsiya kabi muammolar aniq va bir ma'noli yechimga ega emas. Bu esa axloqiy tanlov va mas'uliyat masalasini murakkablashtiradi.

Texnologiya va mas'uliyat o'rtasidagi bog'liqlik ushbu muammoning asosiy jihatlaridan biridir. Raqamli jamiyatda mas'uliyat faqat individual darajada emas, balki institutsional va global darajada ham qaralishi kerak. Masalan, texnologiyalarni ishlab chiquvchilar, davlatlar va foydalanuvchilar o'z faoliyati uchun axloqiy javobgarlikni his etishi zarur. Shu nuqtai nazardan, raqamli muhitda axloqiy me'yorlarni shakllantirish va ularni amaliyotga tatbiq etish inson qadr-qimmatini saqlashning muhim sharti hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda asosiy metod sifatida **falsafiy tahlil usuli** qo'llanildi. Ushbu yondashuv raqamli jamiyat sharoitida inson qadr-qimmatini va axloqiy muammolarni chuqur nazariy jihatdan anglash, ularning mohiyatini ochib berish hamda konseptual darajada izohlash imkonini beradi. Falsafiy tahlil orqali tadqiqot obyekti bo'lgan "raqamli jamiyat", "inson qadr-qimmatini", "axloqiy me'yorlar" va "texnologik mas'uliyat" kategoriyalari o'zaro bog'liqlikda ko'rib chiqildi.

Tadqiqot jarayonida, avvalo, mavjud falsafiy va ijtimoiy nazariyalar tahlil qilinib, ularning asosiy g'oyalari umumlashtirildi. Bu yondashuv raqamli jamiyatning nazariy asoslarini aniqlash, shuningdek, inson qadr-qimmatini tushunchasining klassik va zamonaviy talqinlarini qiyosiy tahlil qilish imkonini berdi. Shu orqali texnologik rivojlanish sharoitida axloqiy qadriyatlarining transformatsiyasi aniqlashtirildi.

Falsafiy tahlil metodining yana bir muhim jihati — muammoli vaziyatlarni konseptual darajada talqin qilishdir. Tadqiqot davomida raqamli muhitda yuzaga kelayotgan axloqiy dilemmalar, masalan, shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi, sun'iy intellekt qarorlarining mas'uliyati va raqamli nazorat muammosi umumlashtirilib, ularning mohiyati falsafiy nuqtai nazardan izohlandi. Bu esa muammoni faqat amaliy emas, balki nazariy darajada ham anglash imkonini berdi.

Shuningdek, tadqiqotda abstraksiyalash va umumlashtirish usullari qo'llanilib, alohida holatlar asosida umumiy xulosalar ishlab chiqildi. Bu orqali raqamli jamiyatda inson qadr-qimmatini saqlash va axloqiy me'yorlarni shakllantirishga oid konseptual yondashuvlar ishlab chiqildi. Natijada falsafiy tahlil metodi tadqiqot mavzusini har tomonlama, tizimli va chuqur o'rganish imkonini berib, raqamli jamiyat sharoitida inson qadr-qimmatini va axloqiy muammolarni nazariy asosda tahlil qilish uchun samarali ilmiy vosita sifatida namoyon bo'ldi.

Natijalar va muhokama

Raqamli jamiyat sharoitida inson qadr-qimmatiga tahdid soluvchi omillar turli shakllarda namoyon bo'lmoqda. Eng muhim muammolardan biri **shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi** bilan bog'liq. Zamonaviy texnologiyalar foydalanuvchilarning katta hajmdagi ma'lumotlarini yig'ish, saqlash va qayta ishlash imkonini beradi. Biroq bu jarayon ko'pincha foydalanuvchining rozilgisiz yoki yetarli darajada himoya qilinmagan holda amalga oshiriladi. Natijada shaxsiy hayot daxlsizligi buzilishi, ma'lumotlarning noqonuniy tarqalishi va insonning qadr-qimmatiga putur yetishi xavfi yuzaga keladi.

Raqamli nazorat va erkinlik masalasi ham muhim tahdidlardan biridir. Raqamli texnologiyalar yordamida davlat va xususiy tashkilotlar tomonidan inson faoliyatini kuzatish imkoniyati kengaymoqda. Bu esa bir tomondan xavfsizlikni ta'minlashga xizmat qilsa-da, ikkinchi tomondan shaxs erkinligini cheklash xavfini tug'diradi. Doimiy nazorat ostida bo'lish insonning mustaqil fikrlash va erkin qaror qabul qilish qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi

mumkin.

Virtual identifikatsiya ham zamonaviy muammolardan biri hisoblanadi. Raqamli muhitda inson o'zining real shaxsiyati bilan bir qatorda virtual obrazini ham yaratadi. Bu esa identifikatsiya muammosini yuzaga keltiradi, ya'ni insonning haqiqiy va virtual "men"i o'rtasida tafovut paydo bo'ladi. Natijada ijtimoiy munosabatlar yuzaki xarakter kasb etishi, shaxsiy mas'uliyat hissining pasayishi va axloqiy me'yorlarning buzilishi kuzatiladi.

Raqamli jamiyatda yuzaga kelayotgan axloqiy muammolar ko'p qirrali va murakkab xarakterga ega. Sun'iy intellekt bilan bog'liq masalalar bu borada alohida e'tiborni talab qiladi. AI tizimlari tomonidan qabul qilingan qarorlar uchun kim javobgar ekanligi, algoritmlarning adolatliligi va shaffofligi kabi savollar dolzarb muammolar sifatida qaralmoqda. Masalan, avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish tizimlari inson hayotiga bevosita ta'sir qilishi mumkin, biroq ularning ishlash mexanizmi ko'pincha tushunarsiz yoki nazoratdan tashqarida bo'ladi.

Onlayn muloqotdagi etik muammolar ham keng tarqalgan. Ijtimoiy tarmoqlar va internet platformalarida anonimlik darajasi yuqori bo'lgani sababli insonlar ko'pincha an'anaviy axloqiy me'yorlarga amal qilmaydi. Bu esa kiberbulling, noto'g'ri axborot tarqatish, haqorat va manipulyatsiya kabi muammolarni keltirib chiqaradi. Natijada muloqot madaniyati pasayadi va ijtimoiy muhitda ishonch darajasi kamayadi.

Raqamli tengsizlik muammosi ham axloqiy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Texnologiyalarga kirish imkoniyatining teng taqsimlanmaganligi jamiyatda yangi tafovutlarni yuzaga keltiradi. Raqamli imkoniyatlardan foydalana oladigan va foydalana olmaydigan guruhlar o'rtasidagi tafovut ijtimoiy adolatsizlikni kuchaytiradi. Bu esa inson qadr-qimmatini va tenglik prinsiplariga zid keladi.

Raqamli jamiyatda yuzaga kelayotgan muammolarni bartaraf etish uchun yangi axloqiy me'yorlar tizimini shakllantirish zarur. Bu jarayonda raqamli madaniyat muhim o'rin tutadi. Raqamli madaniyat insonning internet va texnologiyalar bilan bog'liq xatti-harakatlarini tartibga soluvchi qadriyatlar va me'yorlar majmuasini anglatadi. Bu madaniyat orqali foydalanuvchilar mas'uliyatli va ongli ravishda raqamli muhitda faoliyat yuritishga o'rgatiladi.

Axloqiy ta'lim ham muhim omillardan biridir. Ta'lim tizimida raqamli etikaga oid bilimlarni berish, yosh avlodni texnologiyalardan to'g'ri foydalanishga o'rgatish va ularning mas'uliyat hissini shakllantirish zarur. Bu orqali raqamli muhitda sog'lom axloqiy muhitni ta'minlash mumkin.

Global etik standartlarni ishlab chiqish esa ushbu jarayonning muhim bosqichi hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar global xarakterga ega bo'lgani sababli axloqiy me'yorlar ham xalqaro darajada muvofiqlashtirilishi lozim. Bu esa sun'iy intellekt, ma'lumotlar xavfsizligi va raqamli erkinlik masalalarini tartibga solishda muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada raqamli jamiyatda inson qadr-qimmatini saqlash va axloqiy muammolarni hal etish kompleks yondashuvni talab qiladi. Bu yondashuv texnologik, ijtimoiy va axloqiy omillarni uyg'un holda hisobga olishni nazarda tutadi.

Olingan natijalar falsafiy jihatdan shuni ko'rsatadiki, raqamli jamiyat sharoitida inson qadr-qimmatini muammosi an'anaviy ijtimoiy munosabatlardan farqli ravishda yangi mazmun kasb etmoqda. Agar klassik falsafada inson qadr-qimmatini shaxsning ichki qadri va erkinligi bilan bog'liq holda talqin qilingan bo'lsa, raqamli muhitda u axborot, identifikatsiya va texnologik nazorat bilan chambarchas bog'lanib qolmoqda. Bu esa insonni faqat biologik va ijtimoiy mavjudot sifatida emas, balki raqamli tizimlarning subyekti sifatida ham ko'rib chiqishni talab qiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, texnologik rivojlanish inson imkoniyatlarini kengaytirish bilan birga, uning qadr-qimmatiga nisbatan yangi xavf va tahdidlarni ham yuzaga keltirmoqda.

Mazkur natijalar zamonaviy tadqiqotlar bilan taqqoslanganda umumiy nazariy qarashlar bilan uyg'unlik kasb etadi. Digital ethics va AI ethics yo'nalishidagi ilmiy ishlarda ham raqamli texnologiyalar inson erkinligi, shaxsiy hayot daxlsizligi va axloqiy mas'uliyat masalalariga bevosita ta'sir ko'rsatishi ta'kidlanadi. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarning aksariyati

texnologik xavflar yoki axborot xavfsizligiga e'tibor qaratgan bo'lsa, ushbu tadqiqotda inson qadr-qimmatini masalasi kompleks falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilindi. Bu esa muammoning yanada chuqurroq va tizimli talqinini ta'minlaydi.

Inson va texnologiya munosabatlari zamonaviy jamiyatda markaziy masalaga aylanmoqda. Texnologiya inson faoliyatini yengillashtiruvchi vosita sifatida yaratilgan bo'lsa-da, u asta-sekin inson hayotining ajralmas qismiga aylanib, ba'zi hollarda uning ustidan nazorat o'rnatishga ham qodir bo'lmoqda. Bu jarayonda muhim savol yuzaga keladi: texnologiya insonga xizmat qiladimi yoki inson texnologik tizimning bir qismiga aylanib qoladimi? Natijalar shuni ko'rsatadiki, ushbu munosabatlar muvozanatini saqlash inson qadr-qimmatini himoya qilishning asosiy shartidir. Amaliy va ijtimoiy jihatdan ushbu tadqiqot natijalari raqamli muhitda axloqiy me'yorlarni shakllantirish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, sun'iy intellektdan foydalanishda mas'uliyatni oshirish kabi masalalarda muhim ahamiyatga ega. Bu natijalar ta'lim tizimida raqamli etikani o'qitish, davlat siyosatida inson huquqlarini himoya qilish va texnologik rivojlanishni inson manfaatlariga moslashtirishda qo'llanilishi mumkin.

Xulosa

Mazkur tadqiqot natijalari raqamli jamiyat sharoitida inson qadr-qimmatini va axloqiy muammolar masalasi zamonaviy falsafaning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri ekanligini ko'rsatdi. Tahlillar asosida aniqlanishicha, raqamli texnologiyalar inson hayotiga chuqur kirib borishi natijasida yangi axloqiy dilemmalar, shaxsiy erkinlik va ma'lumotlar xavfsizligi bilan bog'liq muammolar yuzaga kelmoqda. Bu esa inson qadr-qimmatini saqlash va himoya qilish zaruratini yanada kuchaytiradi. Inson qadr-qimmatini saqlash zamonaviy jamiyat rivojlanishining asosiy tamoyillaridan biri bo'lishi lozim. Har qanday texnologik taraqqiyot inson manfaatlariga xizmat qilishi, uning huquq va erkinliklarini cheklamasligi zarur. Shu sababli raqamli muhitda insonni markaziy qadriyat sifatida e'tirof etish va barcha texnologik jarayonlarni ushbu prinsip asosida tashkil etish muhimdir. Amaliy jihatdan quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi: raqamli etik me'yorlarni ishlab chiqish va ularni keng joriy etish, ta'lim tizimida raqamli madaniyat va axloqiy tarbiyani rivojlantirish, sun'iy intellekt va axborot texnologiyalaridan foydalanishda shaffoflik hamda mas'uliyatni ta'minlash zarur. Shuningdek, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va raqamli tengsizlikni kamaytirishga qaratilgan chora-tadbirlarni kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Kelgusidagi tadqiqotlar raqamli jamiyatda inson qadr-qimmatini saqlashning yangi modellari, sun'iy intellekt etikasi, global axloqiy standartlarni ishlab chiqish hamda texnologiya va inson o'rtasidagi munosabatlarni yanada chuqur o'rganishga qaratilishi lozim. Bu esa raqamli jamiyatni insonparvar va adolatli rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Юсупов Э. Ижтимоий фалсафа. – Т.: Ўқитувчи, 2005. – 256 б.
2. Кант И. Основы метафизики нравственности. – М.: Мысль, 1999. – 528 с.
3. Флориди Л. Информационная этика: философское введение. – М.: Канон+, 2016. – 336 с.
4. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
5. Бостром Н. Искусственный интеллект и будущее человечества. – М.: Альпина нон-фикшн, 2016. – 496 с.
6. Харари Ю. Н. Homo Deus: краткая история будущего. – М.: Синдбад, 2017. – 496 с.